

TYT COĞRAFYA · ÜNİTE 3 / 7 · DOĞAL SİSTEMLER

İklim ve Bitki Örtüsü: TYT Hap Bilgi

ÖSYM TYT'de bu üniteden sekiz soru sordu: üç iklim grafiği, iki iklim tipinin dağılışı ve üç bitki örtüsü sorusu. Grafik soruları her yıl gelebilecek kadar sık: dokuz yılda üç kez.

İklim grafiği iki çizgiyle okunur: sıcaklık eğrisi kışın 0 °C'nin altına iniyor mu, yağış çubukları hangi mevsimde yükseliyor? Notlar bunu bir akışla, iklim tiplerini ve bitki örtülerini tabloyla veriyor.

Bu ünite
8 çıkmış soru (2018-2026)
bu bloktan yılda ~2 soru
8 ÖSYM tuzağı

1 ÖSYM bu üniteden ne sordu?

8 sorunun 3'ü tek konudan geldi: İklim grafiği okuma.

İklim grafiği okuma ■■■ 3 soru

2018/8 İlkbahar yağışlı il: Kayseri 2023/6 Her mevsim yağışlı istasyon
2026/6 Sert karasal iklim grafiği

İklim tiplerinin dağılışı ■■ 2 soru

2021/8 Akdeniz iklimi ve turuncgil 2022/8 Tundra bölgesi

Bitki örtüsü ■■■ 3 soru

2019/7 Akdeniz ikliminde benzer bitki 2024/7 Yükseltiye göre bitki basamakları
2025/7 Tropikal yağmur ormanı

Sorular ÖSYM'nin yayınladığı 2018-2026 TYT soru kitapçıklarından (Sosyal Bilimler testi). Soruların metni ÖSYM'nin telifinde olduğu için burada yok; notlarda **TYT 2025/4** gibi bir damgayla, sorulduğu yıl ve numarasıyla işaretli. Numarayla soruyu kitapçıkta bulabilirsiniz.

2 İklimin Elemanları

Sıcaklığı etkileyenler

ETKEN	ETKİSİ
Enlem	Ekvator'dan kutuplara sıcaklık azalır
Yükselti	Her 200 m'de yaklaşık 1 °C düşer

ETKEN

ETKİSİ

Karasallık ve denizellik

Denizden uzaklaştıkça günlük ve yıllık sıcaklık farkı büyür

Okyanus akıntıları

Sıcak akıntı kıyıyı ıltır (Batı Avrupa), soğuk akıntı serinletir ve kurutur

Bakı ve rüzgârlar

Güneşe dönük yamaç sıcak; kuzeyden esen rüzgâr soğutur

Basıncı, rüzgâr ve yağış

- Basıncı kuşakları: Ekvator'da alçak (ısınan hava yükselir), 30° enlemlerinde yüksek (çöller burada), 60° enlemlerinde alçak, kutuplarda yüksek.
- Sürekli rüzgârlar: alizeler (30°den Ekvator'a), batı rüzgârları (30°den 60°ye), kutup rüzgârları. Mevsimlik rüzgâr musondur; günlük rüzgârlar meltemdir.
- Yağış türleri: **yamaç (orografik)** nemli hava dağa çarpıp yükselince (Doğu Karadeniz), **yükselim (konveksiyonel)** ısınan hava yükselince (Ekvator, İç Anadolu'da ilkbahar), **cephe** sıcak ve soğuk hava kütleleri karşılaşınca.

3 İklim Grafiği Okumak

Dört soruda grafik

- 1 **Sıcaklık eğrisi**: en soğuk ay 0 °C'nin altında mı (karasal), en sıcak ay kaç derece? Kışın -20 °C'nin altı sert karasal ya da kutup.
- 2 **Yağış çubukları**: en çok hangi mevsimde? Kış yağışlı Akdeniz, ilkbahar yağışlı step (İç Anadolu), her mevsim yağışlı ve sonbahar maksimumlu Karadeniz, yaz yağışlı muson ve sert karasal.
- 3 **Yıllık toplam**: 400 mm'nin altı yarı kurak step; 2.000 mm'nin üstü Doğu Karadeniz ya da ekvatorial.
- 4 **Grafiğin söylemediği**: yağışın kar mı yağmur mu olduğu, rüzgâr, bitki örtüsü. Soru grafikteki bilgilerle sınırlıysa bunlar söylenemez.

ÖSYM'nin üç grafiği

GRAFİK

OKUMA

Yıllık 397 mm, ortalama 10,4 °C

Kışı soğuk, yazı kurak, en çok yağış ilkbaharda: İç Anadolu step iklimi, Kayseri **TYT 2018/8**

GRAFİK

Her ay 100 mm'nin üstü

OKUMA

En çok yağış sonbaharda, en sıcak ay 23 °C civarı, kış 0 °C'nin üstünde: Doğu Karadeniz; karın yağıp yağmadığını grafik söylemez **TYT 2023/6**

Kış -30 °C, yaz 15-20 °C

Yağış az ve yazın; kışlar çok uzun ve sert: sert karasal iklim (Sibirya, Kanada) **TYT 2026/6**

④ Dünyanın İklim Tipleri

Sıcak ve ılıman kuşak

İKLİM

ÖZELLİĞİ VE YERİ

Ekvatorial

Her mevsim sıcak ve yağışlı; Amazon, Kongo, Güneydoğu Asya adaları; yağmur ormanı **TYT 2025/7**

Savan

Yazları yağışlı, kışları kurak; uzun boylu otlar

Muson

Yaz çok yağışlı, kış kurak; Güney ve Güneydoğu Asya

Çöl

Sıcak ve çok kurak; Sahra, Arabistan, Kalahari, Avustralya'nın içi

Akdeniz

Yaz sıcak ve kurak, kış ılık ve yağışlı; 30°-40° enlemlerinde kıtaların batısı: Akdeniz çevresi, Kaliforniya, Orta Şili, Güney Afrika'nın güneybatısı, güneybatı Avustralya **TYT 2021/8**

Okyanusal

Her mevsim yağışlı, ılık; Batı Avrupa; geniş yapraklı ormanlar

Soğuk kuşak ve karasal iklimler

İKLİM

ÖZELLİĞİ VE YERİ

Step (karasal)

Yaz sıcak ve kurak, kış soğuk; en çok yağış ilkbaharda; bozkır; İç Anadolu **TYT 2018/8**

Sert karasal

Kışlar çok uzun ve soğuk, yağış az ve yazın; iğne yapraklı tayga ormanları **TYT 2026/6**

Tundra

Kutup çevresi: kısa ve serin yaz, toprak derinde donlu; yosun ve likenler; Alaska, Kuzey Kanada, Kuzey Sibirya **TYT 2022/8**

Kutup

Sürekli buz; Antarktika ve Grönland'ın içi

İklim tipinin dağılışı soruları

- Akdeniz ikliminin görüldüğü yerler **turunçgil** üretim bölgeleriyle örtüşür: turunçgil ılık ve donsuz kış ister. Yoğun nüfus, sanayi ya da yüksek gelir iklime bağlı bir dağılışı değildir.
TYT 2021/8
- Tundra iklimine göre çizilen doğal bölge sınırının içine Alaska ve kuzeydoğu Sibirya girer; ABD'nin güneydoğusu ya da güneydoğu Avustralya girmez. TYT 2022/8

5) Bitki Örtüsü

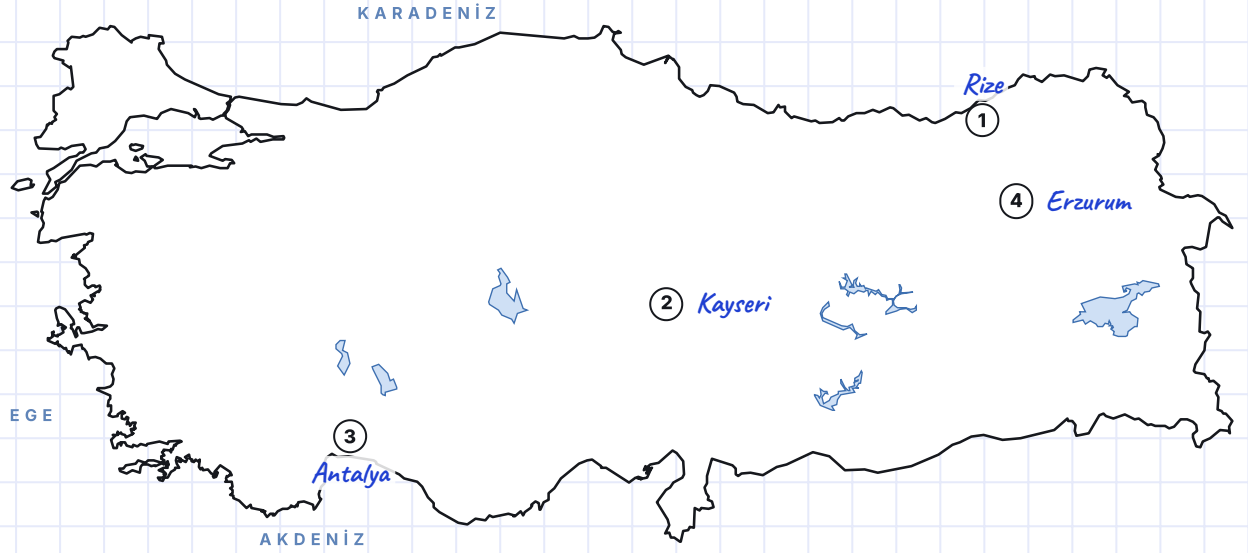
Bitki toplulukları

TOPLULUK	İKLİMİ VE ÖZELLİĞİ
Yağmur ormanı	Ekvatorial iklim; yıl boyu yeşil, en sık bitki örtüsü, uzun boylu ışık seven ağaçlar, zengin orman altı, yıl boyu hızlı büyüme TYT 2025/7
Maki	Akdeniz iklimi; yaz kuraklığına dayanıklı, her dem yeşil çalılar; Kaliforniya'da ve Güney Afrika'da da benzer topluluklar TYT 2019/7
Step (bozkır)	Yarı kurak karasal iklim; ilkbaharda yeşerip yazın kuruyan otlar
Tayga	Sert karasal iklim; iğne yapraklı ormanlar
Tundra	Yosun, liken ve bodur çalılar

Yükseltiye göre basamaklanma

- Dağ yamacında yükseldikçe sıcaklık düşer, bitki değişir: Doğu Karadeniz'de kıyıda ıhlamur ve kayın gibi geniş yapraklılar, 1.500 m'ye doğru ladin gibi iğne yapraklılar, ağaç sınırının üstünde alpin çayırlar (yaylalar). **Ladin** Doğu Karadeniz'in simgesidir.
TYT 2024/7
- Akdeniz kıyısında ise kıyıdan yukarı maki, kızılçam, karaçam ve sedir sıralanır.

Türkiye'de iklim ve bitki örtüsü

- ① **Rize** Karadeniz iklimi: her mevsim yağışlı; kayın, ladin, alpin çayır **TYT 2024/7**
- ② **Kayseri** Step iklimi: ilkbahar yağışlı, bozkır **TYT 2018/8**
- ③ **Antalya** Akdeniz iklimi: kış yağışlı; maki ve kızılçam
- ④ **Erzurum** Sert kışlı karasal iklim; dağ çayırları
- ↳ Kıydan içeriye ve batıdan doğuya karasallık artar; yağış Karadeniz kıyısında en fazla, İç Anadolu'da en azdır.

6 ÖSYM'nin Kalıbı

ÖSYM'nin sekiz sorusu

SORU	KİLİT NOKTA
Yıllık 397 mm grafiği	İlkbahar yağışlı step: Kayseri. TYT 2018/8
Benzer bitki (I-IV)	I ve IV: Kaliforniya ve Güney Afrika'nın güneybatı ucu, Akdeniz iklimi. TYT 2019/7
Akdeniz ikliminin dağılışı	Turuncgil üretim bölgeleri. TYT 2021/8
Tundra bölgesi (I-IV)	I ve III: Alaska ve kuzeydoğu Sibirya. TYT 2022/8
Her mevsim yağışlı grafik	Yağışın kar şeklinde olduğu grafikten söylenemez. TYT 2023/6
İhlamur-kayın-ladin-çayır	III: Doğu Karadeniz. TYT 2024/7
Yıl boyu yeşil, en sık orman	V: Güneydoğu Asya adaları, tropikal yağmur ormanı. TYT 2025/7
Kış -30 °C grafik	Sert karasal iklim. TYT 2026/6

7 ÖSYM tuzakları: tek sayfada

Her çıkmış sorunun bir tuzağı var. Sınavdan önceki son tekrar için bu liste yeter.

- 1 İlkbahar yağışlı, yıllık 400 mm civarı grafik İç Anadolu'dur; Erzurum ve Ardahan çok daha soğuktur. TYT 2018/8
- 2 Benzer bitki topluluğu aynı iklimden gelir: Kaliforniya ile Güney Afrika'nın güneybatısı Akdeniz iklimlidir. TYT 2019/7
- 3 Akdeniz ikliminin dağılışı yoğun nüfus ya da sanayiyle değil, turuncgil üretimiyle örtüşür. TYT 2021/8
- 4 Tundra bölgesine sıcak kuşaktaki alanlar girmez; sadece kutup çevresindeki Alaska ve Sibirya. TYT 2022/8
- 5 Yağış grafiği yağışın kar mı yağmur mu olduğunu göstermez. TYT 2023/6
- 6 Ladin ve alpin çayır basamaklanması Doğu Karadeniz'e aittir; Akdeniz kıyısına değil. TYT 2024/7
- 7 Yıl boyu yeşil, en sık orman tropikal yağmur ormanıdır; savan ya da Akdeniz kıyısı değil. TYT 2025/7
- 8 Kışı -30°C 'ye inen ama yazı 15°C 'yi geçen az yağışlı grafik kutup değil, sert karasal iklimdir. TYT 2026/6

8 Kendini dene: doğru mu, yanlış mı?

Önce D ya da Y'yi işaretle; cevaplar sayfanın sonunda.

1. Yükseltiye göre sıcaklık her 200 m'de yaklaşık 1°C düşer. D Y
2. Çöller genellikle 30° enlemlerindeki yüksek basınç kuşağındadır. D Y
3. Akdeniz ikliminde en çok yağış yazın düşer. D Y
4. Karadeniz ikliminde en çok yağış sonbaharda düşer. D Y
5. Step iklimi ilkbahar yağışlıdır. D Y
6. Tayga ormanları ekvatorial iklimde görülür. D Y
7. Maki Akdeniz ikliminin bitki örtüsüdür. D Y
8. Muson ikliminde kışlar yağışlıdır. D Y

9. Sıcak okyanus akıntıları kıyılarını ıltır.

☐ D ☐ Y

10. Ladin Doğu Karadeniz'de kıydan itibaren görölür.

☐ D ☐ Y

Cevaplar

1. D Daęların zirveleri bu yüzden soğuktur.

2. D Alęalan hava ısınır ve kurur.

3. Y Akdeniz ikliminde yaz kurak, kış yağışlıdır.

4. D Her mevsim yağışlı, maksimum sonbaharda.

5. D İę Anadolu'da en çok yağış ilkbaharda.

6. Y Tayga sert karasal iklimin iğne yapraklı ormanıdır.

7. D Yaz kuraklığına dayanıklı çalılar.

8. Y Muson ikliminde yaz yağışlı, kış kuraktır.

9. D Gulf Stream Batı Avrupa'yı ıltır.

10. Y Kıyıda geniş yapraklılar; ladin daha yükseklerde.

Kaynak: Test yapısı: ÖSYM 2026-YKS Kılavuzu, Tablo 1A. Sorular ve cevaplar: ÖSYM'nin yayımladığı 2018-2026 TYT soru kitapçıkları (Sosyal Bilimler testi).